

POSTANOWIENIE

Dnia 15 października 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Beata Janiszewska

w sprawie z wniosku J. Z., B. Z. i J. Z.
przy uczestnictwie [...] Spółdzielni Mieszkaniowej w J., J. G., G. L., Z. W. i Miasta J.
o ustanowienie drogi konicznej,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 15 października 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawców
od postanowienia Sądu Okręgowego w K.
z dnia 25 czerwca 2019 r., sygn. akt [...],

- 1. odrzuca skargę kasacyjną w zakresie punktu pierwszego (I.)
zaskarżonego postanowienia,**
- 2. w pozostałym zakresie odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej
do rozpoznania,**
- 3. zasądza od J. Z., B. Z. i J. Z. na rzecz [...] Spółdzielni
Mieszkaniowej w J. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych
tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wnioskodawcy J. Z., B. Z. i J. Z. wnieśli skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Okręgowego w K., którym na skutek apelacji uczestników Z. W. i [...]. Spółdzielni Mieszkaniowej w J. zmieniono postanowienie Sądu Rejonowego w K. i

oddalono wniosek o ustanowienie służebności drogi koniecznej na bliżej oznaczonej nieruchomości gruntowej (punkt II) oraz sprostowano orzeczenie Sądu I instancji w zakresie oznaczenia jednego z uczestników (punkt I). Wnioskodawcy zaskarżyli postanowienie Sądu II instancji w całości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna to nadzwyczajny środek zaskarżenia o celu przede wszystkim publicznoprawnym. Celem tym jest zapewnienie jednolitości orzecznictwa oraz spójności i prawidłowości wykładni prawa. Realizacji powyższej funkcji służy uregulowana w art. 398⁹ § 1 i 2 k.p.c. instytucja przysądu. Stosownie do ww. przepisów Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Podejmowanie odrębnej decyzji w przedmiocie przyjęcia skargi do rozpoznania ma również na celu realizację zasady szybkości postępowania oraz pozwala zaakcentować wysoce sformalizowany charakter postępowania przed Sądem Najwyższym, o czym świadczą określone wymagania konstrukcyjne skargi kasacyjnej.

Jako przyczynę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazali potrzebę dokonania wykładni art. 145 k.c., uzasadniając tę potrzebę błędną, zdaniem skarżących, interpretacją dokonaną przez Sąd II instancji, odbiegającą od utrwalonej linii orzeczniczej. W ocenie skarżących wykładnia dokonana przez SN na tle niniejszej sprawy pozwoli „na ustalenie, już przy zarodku powstawania nowej linii orzeczniczej, zakresu interpretacji art. 145 k.c.”. Uzupełniając wskazano na możliwą oczywistą zasadność skargi kasacyjnej, jednak przywołaniu tej przyczyny przyjęcia skargi do rozpoznania (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) nie została poświęcona żadna argumentacja, która miałaby świadczyć o popełnieniu przez Sąd Okręgowy oczywistego błędu w rozstrzygnięciu sprawy, wymagającego interwencji Sądu Najwyższego.

Przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania są limitowane. Wniesieniu skargi kasacyjnej powinno towarzyszyć sprecyzowanie dostrzeganych

przez skarżącego powodów mających przemawiać za objęciem skargi kontrolą Sądu Najwyższego. Przywołaną przez skarżących potrzebę dokonania interpretacji art. 145 k.c. należy, mimo niesprecyzowania tej kwestii wprost we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania, potraktować jako wskazanie na istnienie potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.). Potrzeba taka oznacza, że określony przepis, istotny z punktu widzenia podstawy prawnej zaskarżonego orzeczenia, może być rozumiany na różne sposoby, a orzecznictwo i nauka prawa albo nie wypracowały w tym przedmiocie żadnego poglądu, albo też prezentują rozbieżne stanowiska. Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno w takim wypadku zawierać wskazanie, które przepisy wymagają wykładni i na czym polegają poważne wątpliwości związane z ich rozumieniem lub rozbieżnościami w ich stosowaniu (postanowienia Sądu Najwyższego z: 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09 oraz 24 kwietnia 2018 r., II CSK 743/17).

Rozbieżność w orzecznictwie sądów powinna zostać wykazana przez przywołanie judykatów, w których odmienne rozstrzygnięcia zapadły w stanach faktycznych nieróżniących się od siebie w relewantny prawnie sposób (post. Sądu Najwyższego z 7 czerwca 2015 r., III CSK 59/15). Nie mogą być to jednak orzeczenia wydane w sprawie będącej przedmiotem skargi kasacyjnej (postanowienie Sądu Najwyższego z 24 kwietnia 2003 r., I PK 557/02), w takich bowiem przypadkach rozbieżność dotyczy oceny wyłącznie jednej sprawy, co nie wyczerpuje przyczyny kasacyjnej z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. Wykazanie rozbieżności w orzecznictwie powinno opierać się na przedstawieniu wypowiedzi zawierających przede wszystkim aktualne poglądy judykatury, a nie stanowiska wprawdzie wyrażane w przeszłości, lecz od których już wcześniej odstąpiono w związku z rozwojem trendów wykładni i stosowania prawa.

Sformułowany w niniejszej sprawie wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie świadczy o spełnieniu przesłanek określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. Po pierwsze, skoro w unormowaniu tym mowa o potrzebie wykładni przepisów prawa, to skarżący byli zobligowani do wskazania konkretnego przepisu lub konkretnych przepisów, tymczasem skarżący nie sprecyzowali, który z czterech

przepisów, składających się na art. 145 k.c., budzi poważne wątpliwości w wykładni i z tego powodu powinien być poddany interpretacji w postępowaniu kasacyjnym. Nie jest rolą Sądu dociekanie, który z przepisów wywołuje, zdaniem skarżących, rozbieżności w orzecznictwie sądów.

Po drugie, określonym w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. kryterium przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest „dokonanie błędnej wykładni” bliżej nieokreślonego przepisu zawartego w art. 145 k.c. Potrzeba takiej wykładni, aby mogła być uznana za przyczynę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, musi wynikać z tego, że przepisy te budzą poważne wątpliwości lub wywołują rozbieżności w orzecznictwie sądów. Skarżący nie przedstawili racji mających świadczyć o istnieniu takich wątpliwości lub rozbieżności. Sama wadliwość wykładni art. 145 k.c., upatrywana przez nich w stanowisku Sądu Okręgowego, mogłaby natomiast ewentualnie być podstawą twierdzenia o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, lecz ta przyczyna przyjęcia skargi, mimo jej wzmiankowania, ostatecznie nie została wsparta żadnymi argumentami; nie wskazuje na nią również analiza treści skargi kasacyjnej.

Po trzecie, uprzednio wyjaśniono już, że skarżący zasadności wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania upatrywali w istnieniu poważnych wątpliwości w wykładni lub rozbieżności w orzecznictwie sądów. Przywołanie tej przyczyny kasacyjnej nie może jednak, wbrew stanowisku skarżących, sprowadzać się do twierdzenia, że istnieje jednolita, utrwalona linia orzecznictwa Sądu Najwyższego w kwestii stosowania przepisów o ustanowieniu służebności drogi koniecznej, z którą sprzeczne okazało się stanowisko Sądu Okręgowego zajęte w postanowieniu zaskarżonym skargą kasacyjną.

Odmienność stanowisk w kwestii podstaw ustanowienia służebności drogi koniecznej sama w sobie nie świadczy o spełnieniu przesłanek stosowania art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. i nie zwalnia z przedstawienia racji uzasadniających wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Odmienność taka jest zjawiskiem naturalnym w sądowym stosowaniu prawa. Może ona wynikać z różnorodności stanów faktycznych i ocennego charakteru czynników przemawiających za uwzględnieniem wniosku, zarówno wynikających z wykładni art. 145 k.c., jak

i mających szersze, systemowe znaczenie, nawiązujące do istoty, treści i zasad wykonywania prawa własności. Na tle tych samych przepisów realne jest zatem dokonanie oceny, która będzie prowadziła do odmiennych konkluzji co istnienia albo braku podstaw do ustanowienia drogi koniecznej. Treść normy wywodzonej z przepisu prawa wynika bowiem nie tylko z językowego kształtu samego przepisu, lecz także ze zmiennego w czasie systemowego i funkcjonalnego kontekstu jego wykładni. O rozbieżnościach w orzecznictwie nie może być więc mowy wówczas, gdy zmiana poglądów judykatury ma charakter konsekwentnej ewolucji, wiążącej się ze zmianą otoczenia normatywnego. Ustanowienie służebności drogi koniecznej stanowi formę ingerencji w prawo własności, którego znaczenie uległo na przestrzeni ostatnich dekad istotnej zmianie, wiążącej się przede wszystkim z przemianami o charakterze ustrojowym.

W motywach wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie zawarto jednak w ogóle argumentacji świadczącej o poważnych wątpliwościach powstających na tle wykładni przepisów art. 145 k.c., a co się tyczy rozbieżności w sferze ich stosowania, to skarżący poprzestali na stwierdzeniu, że rozbieżności takie mogą powstać w przyszłości, w razie zaakceptowania poglądu przedstawionego przez Sąd II instancji. O spełnieniu wymagań wiązanych z analizowaną przyczyną przyjęcia skargi do rozpoznania nie może w szczególności świadczyć ogólne odwołanie się do „utrwalonej linii orzeczniczej Sądu Najwyższego”, bez konkretyzacji, o jakich konkretnie judykatach mowa, wydanych na tle którego z przepisów art. 145 k.c. Wypada wskazać, że wywód w tym zakresie powinien być, w celu klarownego przedstawienia racji istotnych dla skarżących, zawarty we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, bez odsyłania do „Uzasadnienia Skargi Kasacyjnej” (czyli, jak można wnosić, uzasadnienia podstaw kasacyjnych), które jest poświęcone innemu aspektowi rozstrzygnięcia sprawy przez Sąd II instancji i zasadniczo uzyskuje znaczenie dopiero w razie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Wysokie wymagania stawiane skardze kasacyjnej, których systemowym przejawem jest konieczność przygotowania tego środka zaskarżenia przez profesjonalnego pełnomocnika, mają na celu m.in. odpowiednie przedstawienie juredycznych przyczyn przyjęcia skargi. Ogólne odesłanie do argumentacji

wspierającej podstawy kasacyjnej powoduje, że skarżący pozbawia się możliwości ukierunkowania wyводу konkretnie na wyjaśnienie, jakie powody miałyby przemawiać za przyjęciem skargi do rozpoznania. Nie jest bowiem zadaniem Sądu reinterpretacja argumentów wspierających zarzuty kasacyjne w celu wyłowienia racji zmierzających do realizacji innych celów - uzasadnienia przyczyn kasacyjnych, o których mowa w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Do Sądu Najwyższego nie należy również wyszukiwanie w wywodach poświęconych czterem zarzutom dotyczącym różnych aspektów błędnej wykładni lub stosowania przepisów art. 145 k.c. wyjaśnień mających świadczyć o potrzebie wykładni - nieokreślonych ściśle przez skarżących - przepisów współtworzących art. 145 k.c.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy uznał, że z motywów skargi kasacyjnej nie wynika, by zachodziły przyczyny określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., co uzasadniało odmowę przyjęcia tej skargi do rozpoznania. W zakresie, w jakim skarżący zaskarżyli skargą kasacyjną postanowienie w przedmiocie sprostowania orzeczenia, skarga podlegała odrzuceniu jako niedopuszczalna (art. 398⁶ § 2 *in fine* k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). O kosztach orzeczono na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z § 5 pkt 3 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 265).

Z uwagi na powyższe na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c. orzeczono, jak w sentencji postanowienia.

jw